

CONCIO VI.

DE TRIBULATIONE.

SYNOPSIS

Tria alia arma sumuntur explicanda, quibus nos indui vult Apostolus, nempe gladius galea et lorica. Atque primo triplex redditur ratio, cur verbum Dei gladius dicatur, quia scilicet secat, vulneret, occidat; ubi varii hujus gladii effectus producuntur. Quinque item afferuntur rationes, cur idem Verbum Dei gladius spiritus appelletur. Deinde explicatur hujus gladii usus, tum in bello tribulationis, tum in pace prosperitatis. Juvat autem in tribulatione terrendo et consolando; in prosperitate hostem nostrum carnem debilitando, et divites inter spem et metum continendo; in utroque vero tempore prodest illustrando et docendo, quae singula suis testimoniis, similibus, et exemplis amplificantur. Ad galeam deinde accedendo, virtutem spei illam designare affirmatur, et cur spes galea dicatur explicatur. Galea praeterea hujus efficacia declaratur, atque ex D. Paulo anchora triplici fune alligata assimilatur, videlicet veritatis, juramenti et subscriptionis Dei, quae omnia pulcherrima arte tractantur.

Parte altera ostenditur, qua ratione lorica et charitas et justitia esse possit. Cur eadem charitati comparetur triplex offertur ratio; et vis charitatis rationibus et exemplis depingitur. Deinde ad ejus usum veniendo quatuor enumerantur modi, quibus charitas in tribulationibus nobis utilitati et auxilio maximo esse solet. Primo, dum patientiam gignit, cujus etiam encomium subjungitur. Secundo, dum inebriat, quo inebriationis modo varios sanctorum veteris et novi Testamenti ebrios fuisse demonstratur. Quarto, dum ex necessitate virtutem facere studet. Tandem docetur, quo

modo charitas nobis in prosperitatibus pro lorica inserviat, atque ut eadem induamur efficaciter suadetur.

Quamquam arma Christianae militiae, auditores optimi, quae adversus tribulationes ab Apostolo Paulo jubemur induere, et de quibus oratione superiore verba facere instituimus, magnam ad dicendum nobis materiam prebeant, et arma singula orationes singulas desiderarent, tamen quia Pascha instat, faciam id, quod peregrini et viatores facere solent, cum in longo itinere temporis angustiis et brevitate, premuntur. Etenim contendam quantum potero, ut partim compendia viarum eligendo, partim cursum orationis incitando, ad locum, quo tendimus, definita die perveniamus. Hodie igitur, Domino bene adjuvante, de tribus armis simul explicabimus, de gladio, de galea, de lorica. Ac primum de gladio qui ad cingulum, de quo jam disseruimus, appendi debet, et qui Apostolo interpretante, nihil aliud est, quam verbum Dei, duo quaedam breviter exponemus; primo cur verbum Dei dicatur gladius spiritus: deinde quis ejus sit usus, tam in bello tribulationis, quam in pace prosperitatis.

Veniamus ad primum. Cur Verbum Dei dicitur gladius? Quia secat, vulnerat, occidit. Quosnam? Hostes Dei, homines peccatores, vel si magis proprie loqui volumus, ipsa peccata, idololatriam, haereseis, schismata, ambitionem, luxuriam, avaritiam. Iste est gladius utraque parte acutus, quem divus Joannes initio Apocalypsis, ex ore Domini procedere vidit: et de quo Isaias Propheta scripsit: *Percutiet terram virga oris sui, et spiritu laborum suorum interficiet impium*. Iste est gladius, quo Apostolus Pe-

trus in Actis Apostolicis in omnia genera bestiarum occidere jubetur, et praecipue quadrupeda, reptilia, et volatilia, hoc est voluptuarios, avaros, superbos. Voluptuarii enim more quadrupedum semper ventrem, et ea, quae sub ventre sunt, aspiciunt. Avari autem ad instar reptilium toto corpore amplectuntur terram. At superbi tamquam volatilia quaedam ambulant in mirabilibus super se. Tunc vero ejusmodi bruta animalia occiduntur, cum bruta animalia esse desinunt, hoc est, homines, qui vitam brutorum imitando quasi bruta evaserant, jam non amplius bruta, sed homines esse incipiunt, et de voluptuariis casti, de avaris liberales, et humiles de superbis fiunt. Iste est gladius, quo Apostoli omnes in die Pentecostes armati totum pene orbem a. imperium Christi adjunxerunt. Iste est gladius, quo Beatissimus Paulus ab Jerusalem usque Illyricum maxima strage obvios quosque prostravit. Denique iste est gladius, quo semper de hostibus suis Ethnicis, Haereticis, peccatoribus per milites doctores et concionatores suos Christus triumphat.

Sed cur, quae, verbum Dei non solum gladius, sed et gladius spiritus dicitur? Multae sunt causae. Prima, quia gladius iste a solo Spiritu sancto fabricatus est. Neque enim noverunt fabri isti vulgares gladios tales conficere, gladios vivos et efficaces, qui etiam spiritus incorporeos vulnerare possint. *Spiritu sancto inspirati* (inquit Apostolus Petrus) *locuti sunt sancti Dei homines*. Secunda ratio, quoniam Spiritus sanctus est, qui gladio isto praecipue utitur. Nam ipsius est proprium contra vitia bellum gerere, hominem veterem occidere, ad poenitentiam peccatores convertere. Nos enim nihil aliud, quam armigeri atque ministri ejus sumus. *Non enim vos estis, qui loquimini*, ait Dominus, *sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*. Tertia ratio quoniam gladio isto, non pro carne, sed pro spiritu dimicatur. Nam cum homo ex carne et spiritu compositus sit, et haec duo, ut Apostolus ait, sibi invicem adversentur; gladius carnis crapula, ebrietas, fornicatio; gladius spiritus est verbum Dei. Quarta ratio, quoniam finis hujus gladii non alius est, quam ut Spiritus sanctus in eos veniat, contra quorum vitia bellum geritur. Ita legimus in Actis Apostolicis: *Adhuc loquente Petro*, inquit sanctus Lucas, *cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum*. Iste finis esse debet concio-

natorum, non lucrari pecunias, non accupari inanes plausus, non oblectare animos et aures curiosorum, sed efficere, quantum in ipsis est, ut Spiritus sanctus, Spiritus veritatis, Spiritus mansuetudinis, Spiritus sobrietatis, Spiritus pietatis, Spiritus timoris Domini super auditores veniat. Quinta et postrema, sed potissima ratio est, quoniam nemo sine Spiritu sancto, gladio Verbi Dei uti potest. Etenim verba divinae Scripturae, si sola et nuda accipiantur, non tam gladius, quam vagina esse videntur. Potest autem ea vagina et verum et ferreum gladium, et gladium plumbeum sive ligneum continere. Si verba Scripturae secundum Ecclesiae Catholicae sensum, qui idem est sensus Spiritus sancti, accipias et intelligas, gladium spiritus ferreum atque acutissimum habes: Si vero sensum capituli tui, sensum distortum, falsum, haereticum, in vagina sacrarum litterarum includas, quid habebis nisi gladium plumbeum in vagina aurea? Nam vagina quidem Spiritus erit, sed gladius non item. Atque haec est deceptio omnium Haereticorum, qui nihil aliud habent in ore, quam verbum Dei, nec ulli magis, quam ipsi gloriantur de gladio: et tamen revera nihil ipsi praeter vaginam habent. Deus enim facile patitur litteram Scripturae, vaginam istam spiritus, Catholicis atque Haereticis esse communem; sed gladium Spiritus, sensum verum Scripturarum in sola Ecclesia Catholica esse voluit, cui sensum aperuit, ut intelligeret Scripturas, *Quae est columna et firmamentum veritatis: terribilis ut castrorum acies ordinata*. Cujus apertissimum signum est conversio infidelium. Quinam olim Judaeos et Graecos ad fidem Catholicam converterunt? Num Simoniani vel Marcionita, vel Manichaei, vel Ariani, vel Pelagiani, vel Nestoriani? Minime vero: sed Apostolici viri. Qui nostro hoc saeculo in regionibus latissimis Indiarum, in America, in Brasilia, in Japonia tantas infidelium multitudines gladio verbi Dei prostraverunt, et captivos ad imperatorem Christum adduxerunt? fortasse Lutherani? fortasse Calviniani? Affirmant, si audeant. Nonne Catholicae Romanaeque Ecclesiae milites, quorum est bellare bella Domini preclaras istas divinasque victorias de hostibus fidei retulerunt? Hujus autem rei causa, quae alia esse potest, quam quod haeretici verum gladium non habent? Et vehementer errant, si sola vagina se pugnare ac vincere posse confidunt. Non enim vagi-

na, sed gladio homines occiduntur. Habemus igitur, cur verbum Dei gladius spiritus nominetur.

Nunc illud videamus, quis ejus sit usus, tam in bello tribulationis, quam in pace prosperitatis. Quo pacto gladius Dei in tribulationibus juvat? Duobus modis, terrendo et consolando.

Veniamus ad praxim. Si te variis tentationibus hostis aggreditur, accipe gladium, excipe et repelle ictus inimici sententiis Scripturarum, sicut duces nostrum Christum fecisse non ignoras, cum in deserto a Diabolo tentaretur. Itaque si Spiritus ambitionis tibi desiderium immittit presidendi, si Abbas, si Episcopus, si magnus aliquis Dæmonis tentatione fieri cupis, sume gladium, lege sententiam illam: *Judicium durissimum his, qui præsumunt, fiet, et: Potentes potenter tormenta patientur.* Si spiritus avaritiæ desiderium immittit multas pecunias congregandi, sume gladium, lege sententiam illam: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum Diaboli, et desideria multa nociva et inutilia, quæ mergunt hominem in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide; et inservierunt se doloribus multis.* Si spiritus luxuriæ desiderium immittit carnalium peccatorum, sume gladium, lege sententiam illam: *Fornicatores et adulteros judicabit Deus.* Et illam: *Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubinos, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Si spiritus hujus mundi desiderium gloriæ et deliciarum immittit, sume gladium, lege sententiam illam: *Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum.* Atque ad eundem modum contra tentationes cæteras sententiis illis divinæ Scripturæ pugnandum est, quæ terrendo et comminando revocant a peccatis.

¶ Si vero aliud genus tribulationis patiaris, quod effugere non possis, ut inopiam, ut ingritudinem, ut mortem parentum vel filiorum, tunc sententiæ illæ prælegendæ et considerandæ tibi erunt, quæ divinas promissiones et exempla sanctorum continent. Sicut enim Scriptura impios homines vehementer terret, ita miseros et calamitosos mirificè consolatur. *Quæcumque scripta sunt, (inquit Apostolus) ad nostram doctrinam scripta*

sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus. Et in libro primo Macchabæorum quid Macchabæi dicunt, cum in tribulationibus gravissimis constituti, ad Spartiatas scriberent? *Nos enim, inquit, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris, malimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam, ne forte alienum efficiamur a vobis.* Itaque verbum Dei quasi mamilla nutricis lacte divinorum eloquiorum parvulos gementes, et plorantes recreat. Ibi enim non semel, non saepe, sed frequentissime in singulis fere paginis legitis, Deum promittentem se omnibus adfuturum, qui ad se in tribulatione confugerint. Ejusmodi vero promissiones infinitas exemplis confirmatas videbis, si historiam Abraham, Jacob, Joseph, Moysis, Job, Tobiae, Mardochei, Davidis, Macchabæorum aliorumque multorum legere volueris. Isti enim in magnis tribulationibus fuerunt, et de omnibus eripuit eos Dominus; nec solum eripuit sed etiam gloriosiores et feliciores effecit. Ex quibus illam conclusionem efficies, quam fecit David: *Junior fui, etenim senex, et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem.* Et cum Ecclesiastico dicens: *Respicite filii nationes hominum, et scitote quia nullus speravit in Domino, et confusus est.*

Veniamus ad pacem et prosperitatem, quæ ut sæpe dixi, plus multo, quam bellum et tribulatio periculosa et noxia est. Quomodo gladius spiritus in pace prosperitatis juvat? Duobus etiam modis. Primum enim carnem, hostem nostrum domesticam, qui se fratrem et amicum simulat et interim crudelissimam necem nobis machinatur, non parum debilitat. Siquidem *Vivus est sermo Dei, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus.* Si duo duces copias simul conjungerent, et unam atque eandem urbem junctis viribus expugnare vellent, magnum profecto negotium illi urbi facerent; at si paulo post coorta seditione militari, alter eorum duces cum toto exercitu suo se ab altero duce separaret, nonne vires prioris exercitus valde minuerentur? Ad eundem modum in homine flagitioso, et anima cum suis sensibus et motibus inferioris partis, et spiritus cum sua mente et ratione alisque viribus partis superioris conjunguntur, et eodem prorsus tendunt, nimirum ad carnem pinguefaciendam oblectandam, roborandam; sed cum gladius

verbi Dei hujus hominis pectus ferit, statim penetrat usque ad divisionem animæ et spiritus, et tunc spiritus amore Dei vulneratus irascitur quodammodo animæ, eique dicit, nolo deinceps tecum militare, volo fungi munere meo, volo considerationi, orationi, lectioni operam dare, quæ sunt partes meæ. Atque ita spiritus ab anima, hoc est, pars superior ab inferiori dividitur et separatur et eo modo vires carnis hostis domestici fiunt debiliores. Et quamquam initio divisionis spiritus est parvulus atque imbecillis, tamen paulatim verbo Dei quod etiam est cibus, alitur, nutritur, augetur, et interdum etiam ita corroboratur, ut fiat multo robustior atque fortior carne, et tunc injurias suas ulciscitur. Et sicut milites quandoque rusticos vel hostes suos, quos ceperunt in bello, cogunt sarcinas suas, et onera portare: sic etiam spiritus cogit carnem jejuna, vigilare, laborare, orare, elemosynas dare aliaque facere, quibus ipse ad finem suum consequendum adjuvatur.

Alter modus, quo verbum Dei in prosperitate juvat, est homines divites et florentes inter spem et metum continendo, id quod in præsentia vita maxime necessarium est. Nam apud inferos quidem spes in desperationem, et metus in dolorem vertitur: in regno vero beatorum spei possessio, et timori securitas sempiterna succedit: hic autem in terris nihil utilius, ac præsertim opulentis et fortunatis quam inter spem et metum ambulare, id quod verbum Dei optime docet; loquitur enim quodammodo ad cor divitis, et ait: *Sta in timore: noli, superbe, Sapere neque sperare in incerto divitiarum.* Memento Cain, qui primus in terris cepit esse dives et potens, et urbem ædificavit, et postea male perit. Memento Pharaonis, et Caltazaris filii Nabuchodosor, et Antiochi, et Herodis, qui reges nobilissimi et potentissimi erant et tamen ad ultimum miserime perierunt. Memento Nabal Carmeli et illius divitis epulonis, qui ditissimi erant, et crapulae atque ebrietatis studebant, et in puncto ad inferos descenderunt. Memento illius alterius divitis Evangelici, cui uberes fructus ager attulerat, et jam dicebat animæ suæ: *Habes multa bona in annos plurimos, ede, bibe, quiesce, letare.* Cui dictum est: *Stulte, hac nocte repetent a te animam tuam, et quæ parasti, ejus erunt?* Deinde, ne forte dives desperet, ac dicat: *Quis ergo poterit salvus fieri? loquitur idem verbum Dei ad cor ejus,*

et ait: *Confide, spera, poteris, si volueris, salvus fieri.* Memento Abraham, Isaac et Jacob, nec non Davidis, Tobiae, Josiæ aliorumque multorum, qui et divites fuerunt, et Domino placerunt; pari ratione, et tu, si divitiis tuis ad quod factæ sunt, non te impediunt, sed juvabunt.

His igitur quatuor modis verbum Dei seorsim in tribulatione, et seorsim in prosperitate juvat. Accedit vero quintus et postremus modus, qui utrique temporis convenit, qui est illustrando ac docendo. Nam *Testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis; et: Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Videbat Deus multos esse in mundo Epicureos, quorum fides ultra nubes non ascenderet, et qui de superis et inferis, de Deo, de morte, de judicio nunquam cogitarent. Quod igitur fecit? *Misit Verbum suum et sanavit eos.* Et quomodo sanavit? Illustrando, erudiendo, docendo, ostendendo aliam esse vitam post hanc vitam, et alia bona et mala sine ulla comparatione majora et diuturniora. Quæ enim videntur temporalia; quæ non videntur æterna sunt. Homines autem ad ea feruntur et ea diiungunt, quæ noverrunt. Cur infantes nihil expetunt præter lac? Quia aliud non noverrunt. Cur pueri suos trochos, et pilas et alia instrumenta ludendi tantum diligunt? Quia majora bona non noverrunt. Cur plerumque homines nihil quaerunt nisi ditescere, nisi pinguescere, nisi opes et honores suos augere? Quia nihil aliud a magistris hujus sæculi didicerunt. Si rusticus aliquis, qui nunc felicem se putat si panis et cervisia non desit, in aula regis ad unum mensem cibo et potu regio aleretur, numquid ille summum atrum panem, et cervisiam non contemneret? Ita prorsus, auditores, qui verbo Dei docente atque illustrante bona illa magna et sempiterna videre et gustare incipiunt, quæ in sæculo futuro sanctis hominibus conservantur, facile despiciunt mundi hujus gloriam perituram, quæ falsas, inanes honores, et exiguas et breves, et multo felle admixtas voluptates. Sed de gladio satis et fortasse nimis dictum est.

Veniamus ad galeam. *Et galeam, inquit, salutis assume.* Quænam est ista galea? Virtus spei. Sic enim Apostolus alibi seipsum exponit: *Induti loriceam, inquit, charitatis et galeam spem salutis.* Itaque spes salutis, expectatio summæ sempiternæque felicitatis est galea. Dicitur vero galea, quia tegit ac defendit caput, et reliquum corpus nudum

atque inerte dimittit. Quod est caput hominis Christiani? Christus. *Omnia viri caput Christus est*, inquit Apostolus. Itaque galea solum tegit caput, quia spes aeternae vitae facit ut homo contemptis omnibus aliis rebus, etiam fortunis, etiam dignitate, etiam fama, etiam vita, totus, in id incumbat, ne sibi Christus auferatur, ut fides in Christum, ut honor et gloria Dei salva sint, etiamsi caetera omnia pereant. *Sapientis oculi in capite ejus*, inquit Salomon. Siquidem stulti oculos non in capite, sed in calcaneis videntur habere, cum nihil aliud quam terram et res terrenas intueantur. At homo Christianus, homo sapiens oculos habet in capite, quia more serpentis totum corpus libenter exponit, ut servet ac defendat caput, non ignorans salvo existente capite, facile posse totum corpus ab interitu revocari. Hoc est igitur manus galeae, caput defendere. Est vero fortissima illa galea, et plane digna, quae membrum praestantissimum, quale est caput, custodiendum acceperit? Siquidem adeo robusta et firma est, ut non solum icibus malleorum non cedat, sed etiam quod pene est incredibile quanto magis percutitur, tanto fortior fiat. At quis hoc docet? Apostolus Paulus, *Tribulatio*, inquit, *patientiam operatur*. *Patentia vero probationem: probatio vero spem, spes autem non confundit*. Utinam magnam copiam galearum ad exercitum nostri Regis mittere possemus. *Tribulatio*, inquit, *patientiam operatur*. Non enim patientia est similis dialecticae et rhetoricae, quae discuntur in libris; discitur in laboribus, discitur patiando. Ille qui saepius patitur, ille celerius patientiam discit. Itaque *tribulatio patientiam operatur: patientia probationem*. Nam qui saepe et multum et aequo animo patitur ille commendatur, et probatur, et dignus palma et corona judicatur a Deo. Sicut enim in castris non pulchra atque splendida arma militem duci commendant, sed fortia facta et multa vulnera adverso corpore accepta: et sicut figulus multa vasa efficit ex eodem luto, sed qualia sint in fornace probat. Sic etiam Deus nos omnes in fornace tribulationis coquit, et eos quidem, qui ignem sustinent, nec franguntur, probat: qui ferre non possunt, reprobat. *Ergo patientia probationem operatur: probatio vero spem*. Qui enim animadvertit se multa pati et alacriter pati, nec ullo modo frangi, sentit procul dubio intus in corde spiritum Dei, qui *Testimonium*

reddit spiritui suo, quod filius Dei sit, atque inde semper seipso fortior, semper promptior ad patiendum, et erectior ad sperandum efficitur. *Spes autem non confundit*. Deus enim potens est et paratus ad plura et majora nobis danda, quam nos sperare possumus.

Sed jam, si placet, hujus galeae usum explicemus. Quis igitur est usus galeae? Quomodo nos in prosperis et adversis juvat? Paucis dicam, auditores. Juvat mirum in modum, erigendo animum, eumque ad caelestia et sempiterna praemia convertendo. Nec enim explicari potest, quantas vires habeat spes futurae quietis et felicitatis ad extenuandam et minuendam molestiam, quamvis magnorum et gravium laborum. Quid facit, ut avarus non sentiat laborem peregrinandi, navigandi, nudinas adeundi, merces emendi et vendendi? Nonne spes divitiarum? Quid facit, ut agricola in mediis imbribus, in maximis aestibus, in saevis frigoribus, noctes ac dies nunquam quiescat, et semper tamen laetissimus cantet? Nonne spes uberis messis? Quid facit, ut miles neque onus armorum recuset, neque longis vigiliis terreatur, neque de morte et vulneribus cogitet? Nonne spes praedia vel honoris? Ita igitur et fortis Christi miles in mediis aerumnis et calamitatibus galea ista munus erigit oculos ad caelum, et dicit. Majoribus praehis digna est splendidissima illa corona. *Non sunt condignae passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis*. Veniet aliquando illa dies, qua laboribus finitis admittit in gaudium Domini mei. Itaque sicut verbum Dei militem Christi consolatur exterius, divinas promissiones proponendo et explicando; ita virtus spei consolatur interius ad easdem promissiones contuendas animum erigendo, neque, erigendo solum, sed etiam quodammodo affigendo. Spes enim non solum id facit, ut animus caelum aspiat; sed etiam, ut caelo constanter inhareat, nec se inde avelli ulli tribulationum fluctibus patiat. Quocirca D. Apostolus Paulus ea ad eam spei virtutem in epistola ad Hebraeos elegantissima similitudine anchorae comparandam putavit. Nam quemadmodum nave, quae corpora quaedam sunt, ad terram communem omnium corporum parentem in tempestate confugiunt, et ei anchoram quasi brachium porrigunt, atque eo modo fluctus et procellas non timent: sic etiam animae navicula, quae de caelo anchoram suam figit, ac per eam caelo constanter adherens, ve-

xari ac jactari potest in hoc mari saeculi hujus fluctibus tribulationum, sed certe abripi et demergi in profundum non potest. Neque vero periculum est, ne funis, quo anchora spei alligata est, aliquando frangatur. Siquidem est *Funiculus triplex* qui *difficile rumpitur*. Unus funis est veritas Dei: Deus est, cujus promissionibus spes Christianorum adheret. Quid fortius isto fune? Si D. Paulus promitteret aliquid, quis ei credendum non esse putaret? Si Angelus de caelo promitteret aliquid, quis de eventu ambigere auderet? At nunc non Apostolus, non Angelus, sed Deus ipse est qui promittit. Veritas prima, sapientia summa, bonitas infinita, quae nec falli nec fallere potest. Alter funis est juramentum Dei. Quamquam enim etiam sine juramento simplici promissioni Dei sine dubio continuo esset credendum, tamen ad majorem fidelium suorum consolationem etiam jurare voluit. Sic enim in epistola ad Hebraeos Apostolus loquitur: *Abundantius Deus volens ostendere pollicitationis haereditatem immobilitatem consilii sui, interpositum iurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugiunt ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animae tutam ac firmam*. Jam funiculus tertius est subscriptio, quam Deus proprio sanguine adhibere voluit chiographo promissionum. Quis enim Testamento non credit, quod proprio sanguine consignavit? Hic est igitur *Funiculus triplex*, qui *difficile rumpitur*, quo spei anchora alligata, et in caelo affixa, naviculam animae firmissime tenet, atque in isto periculoso mari, ab omni ventorum et fluctuum impetu defendit.

PARS SECUNDA.

Diximus de gladio, et galea, nunc de lorica duo breviter dicenda sunt. Primum, quid sit haec lorica; deinde quis sit ejus usus. Quid igitur est lorica? Virtus charitatis. Sic enim Apostolus ait; *Induti loricae charitatis, et galeam spem salutis*. Et quamquam in epistola ad Ephesios lorica dicit esse justitiam, cum ait: *Et induti loricae justitiae*, tamen justitiam pro charitate accipit, quod saepe alias facere solet: nec immerito, cum nihil aliud sit charitas, quam eximia quaedam perfectaque justitia. Etenim

duae sunt partes justitiae, quarum altera in commutatione, altera in distributione versatur. Ambas autem in charitate facile est invenire. Quid enim est charitas, nisi quaedam nobilis commutatio, in qua homo seipsum totum donat Deo; et simul totum recipit Deum? Nam *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo*. Quid item est charitas, nisi auri quaedam juste recteque distribuendi unicuique quod suum est? justitia enim quae in distributione versatur dignitatem et merita personarum considerat, et majoribus majora, minoribus minorum, summis summa et minimis minima tribuit. Secundum quem ordinem virtus etiam charitatis Deo primas partes defert, secundas animae, tertias corpori, quartas honori et fame, et de caeteris ad eundem modum. Itaque recte charitas justitia dicitur, inchoata charitas, inchoata justitia, aucta charitas, aucta justitia, perfecta charitas, perfecta consummataque justitia.

Sed cur, quaeso, virtus charitatis dicitur lorica? Tribus de causis. Primum enim sicut lorica armatur pectus, et pectore eae partes corporis humani defenduntur, in quibus vita potissimum residet, ut cor, hepar, stomachus, intestina omnia; sic etiam charitas multas virtutes pulcherrimo ordine simul conjungit. *Charitas enim, ut Apostolus ait, patiens est, benigna est: charitas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia spernit, omnia sustinet*. Ex istis annulis simul consertis malleo Spiritus sancti loricae charitatis fabricatur. Postremo sicut loricae non ex panno vel ex corio, sed ex aere conficiuntur, ut omnes ictus lancearum et gladiarum sustinere possint: sic etiam charitas non est res quaedam mollis, ac tenera; sed fortissima durissima, robustissima; *Fortis ut mors dilectio, dura ut infernus emulatio*. Sed parum diximus. Nam etiam fortior est quam mors, et durior quam infernus. Mors enim est illa quidem fortissima, et non solum homines quamvis magnos et potentes, sed etiam ursos et leones posternit: sed tamen peccatum adhuc est fortius. Peccatum enim etiam inde disturbavit, quod mors nunquam efficere potuisset. At charitas utroque est fortior, quippe quae statim atque in cor hominis penetravit pec-

catum extinguit, nec magis coram charitate potest consistere peccatum, quam coram igne arida stipula vel tela aranearum. Quid? quod non solum res omnes creatas vincit, sed etiam quodammodo creatorem? Quid enim non potest, quid non audet sincera charitas? Ipsam Dei sapientiam docet, ligat potentissimum, vulnerat immortalem. Voluit aliquando Sodomam et Gomorrhiam sceleratissimas civitates igne et sulphure concremare: audivit hoc Abraham, et statim imperante charitate, loqui coepit ad Deum, ac dicere: *Abstine a te, ut rem hanc facias, et occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc.* Eo quam libere fortissima charitas etiam Deo consilium dare non timet. Rursus alias iratus Deus contra gentem Hebream, propterea quod vitulum aureum tanquam alterum Deum colere incepisset, voluit eam penitus delere ac perdere. Sed quid? Opposuit se charitas servi ejus Moysis, et ait: *Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Aegypti in fortitudine magna, et in manu robusta? Ne, quæso, dicant Aegypti: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus et dele-ret de terra.* Deus autem, quasi charitas Moysis manus ei ligasset eumque victum captumque teneret, dicebat: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos, faciamque te in gentem magnam;* prevaluit tamen charitas, nec dimisit. Magna igitur est virtus, magnum robur charitatis, nec immerito æneæ fortissimeque lorice comparatur.

Veniamus ad usum: Quomodo nos lorica ista in bello tribulationis juvat? Multis modis. Primum efficiendo, et tanquam gigen-do patientiam. Est enim patientia quasi filia primogenita charitatis. *Charitas*, inquit Apostolus, *patiens est, benigna est et quæ sequuntur.* Est autem patientia virtus quædam præclarissima, qua tela inimicorum non repellimus, sed accipimus et frangimus: et hostes nostros non feriendo et prosternendo, sed patiendo et cadendo miro modo superamus. Magnum est vincere jacula repellendo et hostes occidendo: sed multo est majus et gloriosius viacere plagas accipiendo et moriendo. *Melior est patiens* (ait Scriptura divina) *virò forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium.* Hinc milites Testamenti veteris, ut Abraham, ut Moyses,

ut Josue, ut Gedeon, ut Jephthe, ut David, pugnando, feriendo, interficiendo: at milites Testamenti novi, quod sine ulla dubitatione est excellentius, patiendo et moriendo vicerunt. Aspice imperatorem nostræ militiæ Christum. Quid ille fecit? Id quod antea tanquam in typo et figura egerat Sampson: quando una asini maxilla mille Philistæos occidebat, magnas se vires a Domino accepisse demonstrabat: at cum robustissimis nervis et funibus se ligari patiebatur et tamen paulo post summa felicitate vincula rumpebat et hostes suos fugabat, multo fortio-rem ostentebat: Ita liberator noster fortem et potentem se ostendit, cum mundum sine labore fabricavit: sed multo fortio-rem et potentio-rem, cum eundem patiendo et moriendo reparavit, et se tanquam alterum Sampsonem ligari, conspui, cædi, vulnerari, crucifigi permisit: sed paulo post omnia illa tanquam tela aranearum confregit, et ipsa cruce ac morte de hostibus gloriosissime triumphavit. Quid vero Apostoli et martyres fecerunt? Nonne ipsi quoque Imperatorem Christum imitari patiendo potius, et tolerando, quam agendo et resistendo bellare voluerunt? Et nonne patientia sua plures provincias ad Christi imperium adjunxerunt, quam unquam armis potuissent? Nonne etiam principes Romanos, et ipsam orbis dominam patiendo et moriendo domuerunt? Tantus est, ac fuit semper ubique splendor patientiæ, ut etiam perditorum oculos perstringat. Hinc enim Ethnici Philosophi et Hæretici permulti, et omnes hypocritæ multa libenter patiuntur, ut patientiæ virtutem jactare possint; sed tamen vera patientia proles est charitatis, et propria hominum Christianorum, qui vere dicere possunt: *Nonne Deo subjecta erit anima mea? Ab ipso enim patientia mea.* Scribit Joannes Cassianus, fuisse Alexandriae sanctum quemdam senem, qui cum turbis infidelium quædam die obrueretur, et multis variisque injuriis, et contumeliis afficeretur, et ab irridentibus atque insultantibus interrogaretur, quid unquam miraculi Christus effecisset, audacter respondit: *Hoc miraculum Christus fecit, ut istis omnibus injuriis et contumeliis nihil movear, et multo etiam plura et majora pro ejus nomine tota alacritate ferre possim.* Hic igitur est primus modus, quo charitatis lorica nos juvat.

Deinde juvat etiam eadem charitas mirum in modum stomachum animæ calefaciendo,

ut quamvis duras et graves tribulationes facile digerat. Qui fervore charitatis destituti sunt, frigidum stomachum habent, et unius verbuli injuriam concoquere non possunt, et mirum si inde sæpe egrorent, quandoque etiam moriantur. Nam cibus qui non digeritur, non nutrit, sed occidit. At qui fervent charitate, qui stomachum calidum habent, qui diligunt Deum et proximum, statim digerunt omnia non solum verba, sed etiam verbera: et propterea omnibus nutriuntur, pinguescunt omnibus, omnibus proficiunt. Ratio vero hujus est, quia qui diligit non accipit injurias tanquam injurias, sed tanquam signa quædam intimæ familiaritatis. In tertio libro Esdræ cap. iv. legitur de quodam, qui mulierum potentiam predicabat, qui cum multa commemorasset, quæ viri ob mulierum amorem sæpenumero patiuntur, tandem adjeçit: *Videbam concubina regis sedentem juxta regem ad dexteram, et auferentem diadema de capite ejus, et imponentem sibi, et palmis cadebat regem sinistra manu; et super hæc aperto ore intuebatur eam.* Unde hæc, auditores, ut rex non duceret contumeliam auferri sibi diadema, et præle-rea faciem suam colaphis cædi? Nonne ex eo, quod ista fiebat ab ea, quam vehementer diligebat? Ita igitur, qui diligunt Deum, qui diligunt proximos, qui diligunt inimicos, nunquam agnoscunt, nec putant ullam injuriam sibi fieri, sed omnia in partem meliorem interpretantur. Ita sanctus quidam Abbas nomine Libertinus, ut scribit B. Gregorius, cum eum de equo, in quo se debebat, quidam deiecerent, et equum abstulissent, nullo modo injuriam sibi fieri credens lætissimo vultu etiam flagellum obtulit dicens: *«Heu accipite fustem, ut equum melius ducatis.»* Ita Dominus acerbissimam passionem, non tanquam passionem, sed tanquam calcem optimi vini sibi ab amantissimo Patre propinatum accepit: *Calicem*, inquit, *quem dedit mihi Pater*, non crudelissimus aliquis Dominus, sed amantissimus Pater meus, *Non vis ut bibam illum?* Itaque Beatus Stephanus saxa illa dura quibus lapidatur, non saxa et lapides, sed pretiosas gemmas existimabat. Et revera sic se res habebat, auditores. Semper enim tribulationes, si tanquam Dei beneficia considerentur in vera beneficia convertuntur. Ignominia in gloriam, contumelia in ornamentum, inopia in divitias, vulnera in sanitatem et

mors in immortalitatem. Et homines quidem vident exterius crucem nostram, quam portamus in terris. Sed vident Angeli coronam nostram, quæ fabricatur in caelis. Quocirca recte Dominus de crucifixoribus suis dicebat: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt!* Illi enim se Christum valde deprimerent, ejusque gloriam penitus obscurare credebant, sed vere nesciebant quid facerent. Nam eo modo maxime extollebant et illustrabant.

Sed quid præterea charitas facit? Quomodo etiam in tribulatione nos juvat? Juvat tertio ad eum modum, quo juvat vinum, inebriando scilicet. *Vinum enim lætificat cor hominis*, inquit David. Et filius ejus Salomon: *Date*, inquit, *siccam mentibus, et vinum his, qui amaro sunt animo.* Qui ebrii sunt semper læti sunt, saltant, cantant, nec ullius miseriæ recordantur, non paupertatis, non aegritudinis, non acceptæ injuriæ, non contracti seris alieni: denique omnem tristitiam ac mœrorem facile de animo abstergit ebrietas. Pari ratione, auditores, sancta ebrietas charitatis, quæ est vinum illud, quo Apostoli pleni erant, cum de eis in die Pentecostes diceretur: *Musto pleno sunt isti*, facit homines semper lætos, nec ullum eos laborem vel dolorem sentire permittit. Patriarcha Jacob quatuordecim annos propter Rachelem sacro suo incredibili labore servivit, ita ut ipse aliquando diceret: *Die noctuque astu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis:* et tamen, ut Scriptura testatur, *Videbantur ei pauci dies præ amoris magnitudine.* Ita nimirum amore ebrius erat Sanctus Tobias, cum totum diem in operibus charitatis consumpsisset, deinde reversus domum, quasi pro mercede, utroque lumine orbatus esset, uxor vero quæ eum solari debisset, non oleum consolationis, sed acetum exprobrationis in plagas infunderet: tamen harum omnium calamitatum oblitus et uxorem et filium dulcissime consolabatur: *Pauperem quidem*, aiebat, *vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timerimus Deum et recessimus ab omni peccato et fecerimus bene.* Unde hoc in Tobia? Nonne quod amore divino ebrius erat? Apostoli quoque cum plagas multas a Judæis accepissent, cur *Ibant gaudentes a conspectu concilii?* Nonne quia eodem amore ebrii erant? Paulus et Silas virgibus cæsi, catenis constricti, et in obscurum carcerem detrusi, quare psalmos et hymnos lætissime canebant? Nonne quia

simili modo ebrii erant? B. Laurentius ad ignitam craticulam alligatus, et jam semicomustus, unde tam letus, et summi illius doloris oblitus erat, ut festive ac lepide tyrannum irriteret? Nonne ex eo? quod vino charitatis ebrius erat? O dulce vinum charitatis. O sancta sobriaque ebrietas. Utinam faceret Deus, ut ebrietatem illam nefariam, quæ tanto tempore in hac regione regnavit, quæque tantarum tribulationum causa magna est, aliquando tandem ista sancta et sobria ebrietate mutaremus: perfectio enim plus ebrietas charitatis valeret ad omnem tribulationem superandam, quam fuerit ebrietas vini ad inferendam.

Sed jam ad quartum et postremum modum veniamus, quo charitas a tribulatione defendit. Quid igitur charitas facit? Docet hominam mirabili quadam arte de hoste clypeum, de necessitate virtutem efficere. O beatum exercitum. O fortunatos milites qui artem istam didicerunt, qua ipsos hostes arripere, et eis pro clypeo uti possint. Quis præcipuus hostis noster est? Nonne caro, quæ omni hoste crudelior, dum blanditur occidit, et assueta reddere malum pro bono, quanto magis diligitur et fovetur, tanto magis nocet, et cuius ictus nemo satis cavere potest? Quid igitur charitas facit? Quando utitur carne pro clypeo? Ad hunc modum. Cum tribulatio adest, non sinit charitas, ut te injuste puniri existimes, et ut de Deo aut hominibus conqueraris, procul hoc est a vera et perfecta charitate: sed statim docet, peccata tua causam esse tribulationis atque ita cogit, ut carnem tuam sic alloquaris: Non meministi, caro, quando fornicabaris, cum tam sæpe epulabaris, quando totos dies ludebas, quando tot pocula exhauriebas, quando jejunia sacra frangebás, quando pupillum opprimebas? Nunc igitur quid mirum si penas luis? Sed quandoquidem huc venisti, nec potes non peccasse, et quia peccasti castigari debes: quid utilius tibi esse potest, quam ut facias de necessitate virtutem et æquo ac libenti animo patiaris? Nam si cum molestia ac tristitia pateris, non propterea calamitas tua recedet, quin potius ad cumulum miserie etiam tristitiam et impatientiam tuam adjunges, et nihil apud Deum ex tribulatione lucrabis, nisi graviores fortasse tribulationem. At si libenter, si alacriter, si æquo animo

istam crucem feras, et hic in terris tribulatio plurimum minuetur, et post hanc vitam tota purgata atque illustris tamquam aurum de fornace prodibis, ac demum in patientia tua possidebis animam tuam. Ita igitur homo a charitate edoctus, ipsa carne, per quam peccavit, tamquam scuto quodam ita se protegit, ut ab ictibus tribulationis nullo modo lædatur.

At num in sola tribulatione lorica ista charitatis juvat? Nonne etiam in prosperitate? Imo vero, auditores, maxime juvat in prosperitate. Si quidem ipsius proprium munus est, erga omnia, quæ diligi debent, affectus moderari. Ipsa docet Dei honorem omnibus esse rebus anteponendum. Atque ideo si vel Ecclesiasticum honorem, vel civilem magistratum facile obtinere valeas, et tamen ineptum atque indignum eo munere te esse vides, charitas monet, ut alteri te meliori et digniori cedas, et si hoc non facis, non induisti lorica charitatis, vulnerat te, et nisi diligenter caveas, fortasse occidet jaculum prosperitatis. Ipsa præterea docet animæ salutem corporis voluptatibus esse præferendam. Itaque licet possis, quantum ad copias tuas atinet, indui purpura et bysso et epulari quotidie splendide, tamen charitas monet, ut sobrie vivas, et ecclesiastica jejunia religiose observes, ut ad templum, ad concionem, ad confessionem, ad sacram communionem cum cæteris ire non negligas. Ipsa docet corpora proximorum pluris faciendam, quam nostras pecunias. Quocirca magis timere debes sine misericordia, quam sine pecuniis inveniri. Et si quidem Ecclesiasticus es, charitas docet, non debere te divitias congregare, nisi cum pauperes desunt, quod raro eveniet, et cum forte desunt, posse te quidem eas congregare, verum ut res pauperum, non ut res tuas, et futuris pauperibus fideliter conservandas. Si vero uxorem et liberos habes, eadem charitas docet, ut filiis tuis thesaurizes quidem, sed moderate. Nam si probi erunt filii, parvo contenti erunt; sin improbi bonum est eos egere ut fiant probi. Sæpe enim accidit, ut quæ parentes magno labore, multo tempore per fas et nefas congregaverunt, ea filii paucis diebus male vivendo profundant, et eo modo parentes ad inferos præcedant, et eos deinde filii consequantur. Quæ cum ita sint, induamus, queso, fra-

tres, induamus omnes lorica istam præclaram charitatis, armati procedamus ad bellum, et neque tela tribulationum neque jacula prosperitatis unquam formidabimus,

et victoriam ac palmam certissimam lætissimamque referemus, ipso adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui est benedictus in secula. Amen.